

During the Sultanate of Delhi, society was in transition. People were broadly classified as Hindus or Muslims based on their religion. The people were heavily taxed. **Agriculture was the primary source of income.** The major industries were the manufacture of gold and silver jewellery, embroidery, textiles, and dyeing. The Sultans imposed religious restrictions on Hindu and Shia subjects. During the Sultans' reign, **slavery flourished.** Prisoners of war were sold as slaves. Women did not have a high social status. The purdah system and child marriage were both in use. Upper-class women were well-versed in the fine arts. In this article, we will discuss the **Economic and Social Life of Delhi Sultanate** which will be helpful for MPSC exam preparation.

दिल्लीच्या सल्तनतीच्या काळात समाज परिवर्तनाच्या अवस्थेत होता. लोकांचे त्यांच्या धर्माच्या आधारे हिंदू किंवा मुस्लिम म्हणून वर्गीकरण करण्यात आले. जनतेवर प्रचंड कर आकारला गेला. **शेती हे उत्पन्नाचे प्रमुख साधन होते.** सोन्या-चांदीचे दागिने, भरतकाम, कापड आणि रंगकाम हे प्रमुख उद्योग होते. सुलतानांनी हिंदू आणि शिया प्रजेवर धार्मिक निर्बंध लादले. सुलतानांच्या कारकिर्दीत गुलामगिरी वाढली. युद्धकैद्यांना गुलाम म्हणून विकले जात असे. स्त्रियांना उच्च सामाजिक दर्जा नव्हता. पर्दा पद्धत आणि बालविवाह या दोन्ही पद्धती वापरात होत्या. उच्चवर्गीय स्त्रिया ललित कलेत पारंगत होत्या. या लेखात आपण दिल्ली सल्तनतच्या आर्थिक आणि सामाजिक जीवनाची चर्चा करू जे MPSC परीक्षेच्या तयारीसाठी उपयुक्त ठरेल.

Economy under Delhi Sultanate

- During the Delhi Sultanate, trade expanded dramatically. There was a currency system that was based on the silver tanka.
- Roads were constructed to connect Delhi, Lahore, and Sonargaon in Bengal.
- A communication system also emerged, with a post relay system created, with horse riders carrying the post. New industries such as metal work, paper making, and textile were developed in Delhi, Lahore, Multan, and Lakhnauti.
- Textile trade was conducted with China and West Asia, where horses, ivory, and spices were substituted for textiles.
- The Arabs were the dominant traders, but Tamils, Kalingas, and Gujaratis also participated.
- The majority of people were subsistence-level labourers. Some landowners were wealthy, including both Hindus and Muslims.
- The Sultan and his nobles lived a lavish lifestyle because they owned a palace. The middle classes included artisans and shopkeepers. Slavery existed during that time period.
- The state's main source of revenue was land revenue known as **Kharaj**. This referred to all non-Muslim taxes, including Jaziyah.
- Alauddin Khilji increased the land tax from one-sixth to one-half of the gross produce. This was a type of capitation tax imposed on all Hindus.
- **Zakat** is the name given to the tax collected from wealthy Muslims in order to assist poor Muslims, known as Khams or Ghaninah.
- Road construction and maintenance aided in the smooth operation of transportation and communication.

दिल्ली सल्तनत अंतर्गत अर्थव्यवस्था

- दिल्ली सल्तनत काळात व्यापाराचा प्रचंड विस्तार झाला. चांदीच्या टंकावर आधारित चलन व्यवस्था होती.
- दिल्ली, लाहोर आणि बंगालमधील सोनारगाव यांना जोडण्यासाठी रस्ते बांधण्यात आले.
- एक संप्रेषण प्रणाली देखील उदयास आली, पोस्ट रिले प्रणाली तयार केली गेली, ज्यामध्ये घोडेस्वार पोस्ट वाहून नेले. दिल्ली, लाहोर, मुलतान आणि लखनौती येथे धातूचे काम, कागद बनवणे आणि कापड यांसारखे नवीन उद्योग विकसित झाले.

- कापडाचा व्यापार चीन आणि पश्चिम आशियाशी केला जात होता, जेथे कापडासाठी घोडे, हस्तिदंत आणि मसाल्यांचा पर्याय होता.
- अरब प्रबळ व्यापारी होते, परंतु तमिळ, कलिंग आणि गुजराती देखील सहभागी झाले होते. बहुसंख्य लोक निर्वाह-स्तरीय मजूर होते. काही जमीन मालक श्रीमंत होते, ज्यात हिंदू आणि मुस्लिम दोघेही होते.
- सुलतान आणि त्याचे सरदार एक भव्य जीवनशैली जगत होते कारण त्यांच्याकडे एक राजवाडा होता. मध्यमवर्गीयांमध्ये कारागीर आणि दुकानदारांचा समावेश होता. त्या काळात गुलामगिरी अस्तित्वात होती.
- **खरज** म्हणून ओळखला जाणारा जमीन महसूल हा राज्याच्या महसुलाचा मुख्य स्रोत होता. हे जझियासह सर्व गैर-मुस्लिम करांचा संदर्भ देते.
- अलाउद्दीन खिलजीने एकूण उत्पादनाच्या सहाव्या भागावरून जमीन कर वाढवला. हा एक प्रकारचा कॅपिटेशन टॅक्स होता जो सर्व हिंदूंचे लादला गेला होता.
- खम्स किंवा घनिना म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या गरीब मुस्लिमांना मदत करण्यासाठी श्रीमंत मुस्लिमांकडून वसूल केलेल्या कराला **जकात** हे नाव आहे.
- वाहतूक आणि दळणवळणाच्या सुरळीत ऑपरेशनमध्ये रस्ते बांधणी आणि देखभाल मदत करते.

Social Life Under Delhi Sultanate

- The society was in transition during the Delhi Sultanate. People were divided into Hindus and Muslims based on their religion. Muslims were divided once more into two groups: nobility and chiefs.
- There were three classes of nobles: Khans, Maliks, and Amirs. The emerging Zamindars and other administrative cadre were included in the chief's cabinet.
- The majority of the nobles were Turkish and Persian Muslims, but there were also Indian Muslims. Foreign Muslims were still given preference, and when a noble died, his descendants inherited his power.
- **The nobles known as Ashraf** were the respected segment of the social structure. This paved the way for Muslim social stratification.
- Nobles lived a luxurious and lavish life due to their position and financial situation. Warrior nobles gradually transformed into cultural patrons. Political ties between Turkish rulers and Hindu Rajputs were common at the time.
- **Qazis and Mujiis** were judicial functionaries who assisted the nobles. Mehtasib used to monitor Muslims' adherence to Shariah law. All of these were paid positions. There were many clerks and petty officers, as well as a slave population.
- There was no discernible change in the Hindu society structure. During the Delhi Sultanate, the Purdah system spread. Women were hidden in the upper classes, but they had more freedom in the lower classes.
- Customs such as sati and the prohibition on widow remarriage were established at the time. The only advantage was that widows could inherit their husbands' property.

दिल्ली सल्तनत अंतर्गत सामाजिक जीवन

- दिल्ली सल्तनतच्या काळात समाज संक्रमणावस्थेत होता. लोक त्यांच्या धर्माच्या आधारे हिंदू आणि मुस्लिमांमध्ये विभागले गेले. मुस्लिम पुन्हा एकदा दोन गटांमध्ये विभागले गेले: खानदानी आणि प्रमुख.
- खान, मलिक आणि अमीर असे खानदानी लोकांचे तीन वर्ग होते. उदयोन्मुख जमीनदार आणि इतर प्रशासकीय केडरचा प्रमुखांच्या मंत्रिमंडळात समावेश करण्यात आला.
- बहुसंख्य कुलीन तुर्की आणि पर्शियन मुस्लिम होते, परंतु भारतीय मुस्लिम देखील होते. परदेशी मुस्लिमांना अजूनही प्राधान्य दिले जात होते आणि जेव्हा एखादा थोर माणूस मरण पावला तेव्हा त्याच्या वंशजांना त्याची सत्ता वारसा मिळाली.

- **अश्रफ** या नावाने ओळखले जाणारे श्रेष्ठ हे समाजरचनेतील आदरणीय वर्ग होते. यामुळे मुस्लिम सामाजिक स्तरीकरणाचा मार्ग मोकळा झाला.
- उच्चपदस्थ आणि आर्थिक परिस्थितीमुळे श्रीमंत लोक विलासी आणि भव्य जीवन जगत होते. योद्धा थोरांचे हळूहळू सांस्कृतिक संरक्षकांमध्ये रूपांतर झाले. त्यावेळी तुर्की शासक आणि हिंदू राजपूत यांच्यातील राजकीय संबंध सामान्य होते.
- **काझी आणि मुजी** हे न्यायिक अधिकारी होते जे श्रेष्ठांना मदत करत असत. मेहतासिब मुस्लिमांच्या शरियत कायद्याचे पालन करण्यावर लक्ष ठेवत असत. हे सर्व पगाराच्या पदांवर होते. तेथे अनेक कारकून आणि तुटपुंजे अधिकारी तसेच गुलामांची संख्या होती.
- हिंदू समाज रचनेत कोणताही बदल दिसून आला नाही. दिल्ली सल्तनतच्या काळात पर्दा पद्धतीचा प्रसार झाला. स्त्रिया वरच्या वर्गात दडलेल्या होत्या, पण त्यांना खालच्या वर्गात जास्त स्वातंत्र्य होते.
- सती प्रथा आणि विधवा पुनर्विवाहावर बंदी अशा प्रथा त्या काळी प्रस्थापित झाल्या होत्या. विधवांना त्यांच्या पतीच्या मालमत्तेचा वारस मिळू शकला हा एकच फायदा होता.

Conclusion

There is very less information about the people's economic situation in the Delhi Sultanate. The historians of the time were more interested in events at the court than in the lives of ordinary people. Ibn Battutah, a North African from Tangier, visited India in the fourteenth century and spent eight years at the court of Muhammad Tughlaq. He travelled extensively throughout India and left a very interesting account of the country's products, including fruits, flowers, herbs, and so on, as well as the state of the roads and people's lives.

निष्कर्ष

दिल्ली सल्तनतमधील लोकांच्या आर्थिक परिस्थितीबद्दल फारच कमी माहिती आहे. तत्कालीन इतिहासकारांना सामान्य लोकांच्या जीवनापेक्षा दरबारातील घटनांमध्ये जास्त रस होता. इब्र बत्तुता, टॅंगियर येथील उत्तर आफ्रिकेने चौदाव्या शतकात भारताला भेट दिली आणि मुहम्मद तुघलकाच्या दरबारात आठ वर्षे घालवली. त्यांनी संपूर्ण भारतभर प्रवास केला आणि फळे, फुले, वनौषधी इत्यादींसह देशातील उत्पादनांचा तसेच रस्त्यांची स्थिती आणि लोकांच्या जीवनाचा अतिशय मनोरंजक लेखाजोखा त्यांनी सोडला.